

JOHAN BURIAN, MAJSTR STOLAŘSKÝ Z MOHELNA.

Malovaný nábytek byl na venkově v 19. století prostou potřebou. Dnes se mu mylně říká slovácký, jako by jen Slováci mohli svést něco podobného. A zatím každý kraj měl své mistry stolaře, k jejichž truhlářské dovednosti počila se i malířská.

Takovým dovedným mistrem byl také Jan Burian z Mohelna. Celá řada jeho prací se dosud zachovává. Shledáváme se s nimi v kraji mezi Náměštěm n. O. l., Znojmem a Hodonínem. Zdá se to důkazem, že Burianovy práce byly dobré a proto i hledány. Burian poptávky využil a rozvážel své výrobky po trzích nejen do blízké Náměště, nýbrž i na Znojemske, do Hostěradic, ba až do Hustopečí, kde mívával sklad. A tak to pověstně pestré Slovácko kápovalo nejhezčí kusy nábytku od mistra z klidné Českomoravské vsočiny. Jeho práce jsou skutečně krásné. Mezi jiným malovaným nábytkem v museích v Brně, ve Znojmě nebo i v Domě umělců v Hodoníně vyniká Burianův výraznou a směle stylisovanou ornamentikou.

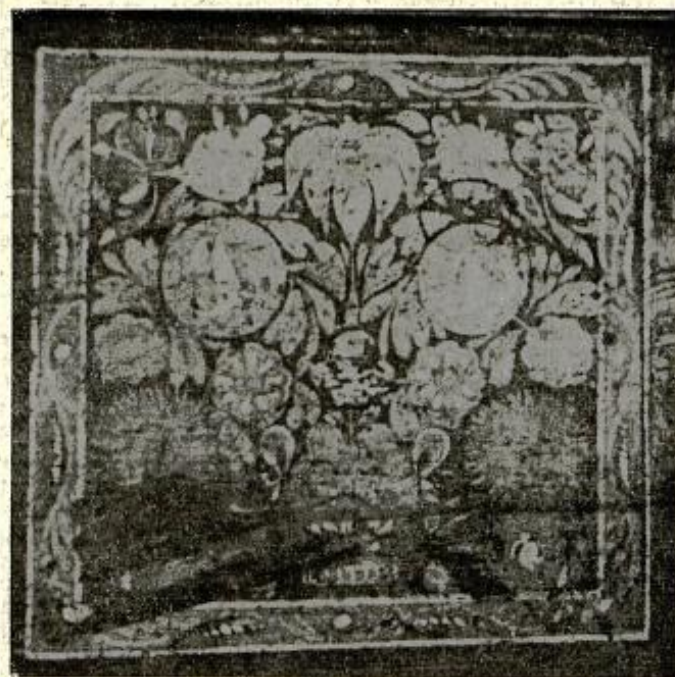
Jan Burian (nar. 15. 12. 1813, zemřel 1889) pocházel ze stolařské rodiny mohelenské. Jeho otec František (nar. 1780, zemřel 1850) byl již stolařem, Janův bratr František (nar. 1780, zemřel 1860) byl také stolařem a Janův bratr František (nar. 1818, zemřel 1890) se též vyučil stolařství. Janův syn Josef Burian (nar. 1844, zemřel 1927) také dědil řemeslo po otci. Všichni se narodili v Mohelně a jsou tam též pohřbeni.

Buriani vyráběli postele bez nebes, postele s nebesy, rožní skřínky, lavice a rožní lavice, ale nejvíce truhly, které jsou trojí velikosti. Vkládaly se totiž truhly jedna do druhé, aby se na voze při dopravě na jarmaky ušetřilo místa. Barva nábytku je buď kobaltově, ultramarinově nebo indigově modrá. Stěny jsou rozčleněny v obdélné tabule, ohraničené bílou linkou. Do těchto tabulí jsou pak malovány přímo na modrý podklad všelijaké stylisované kytice. Jejich základem bývá velká růže nebo též romantická váza. Ostatní květy se obyčejně souměrně stavějí kolem ní téměř těsně vedle sebe. (Obr. 1.)

Malovalo se od ruky bez předlohy. Každý květ byl nejprve jen rumělkově červený kruh a teprve jemný detail barvou černou, bílou nebo žlutou učinil z něho růži, astru, kopretinu, jablíčko i tulipán. Olivově zelených listů je málo, neboť pro ně nezůstalo již místa. Nejvýraznějším prvkem je růže a jablko. Zdá se, jako by si právě na nich byl mistr dával nejvíce záležet. A jak zajímavě kreslil tyčinky a pestík!

V Burianově ornamentálním slohu není snahy vyjádřit přírodní dojem. Květy jsou neskutečné, ploché. Jen detaily, konstruovány po jedné straně bíle nebo žlutě a po druhé černě, působí jakoby dojmem plastickým. Barevných poznenáhlych přechodů stínovacích zde není. Barvy se kladou prostě vedle sebe nebo na sebe zcela přesně a určitě. Velkorysá plochost s bohatým jemným a přesným detailem je dekorativní předností Burianových prací.

Mistr si výrobky podpisoval. Byl si asi vědom své dovednosti, ceněné až i na Slovácku. Na opěradlech lavic vždy mezi dvě pestré tabule vpisoval bílou barvou do jednoduchého věnečku: Johan Burian, Maistr Stolařský z Mohelna. Léta Páně 18... V druhém věnečku bývá jméno majet-

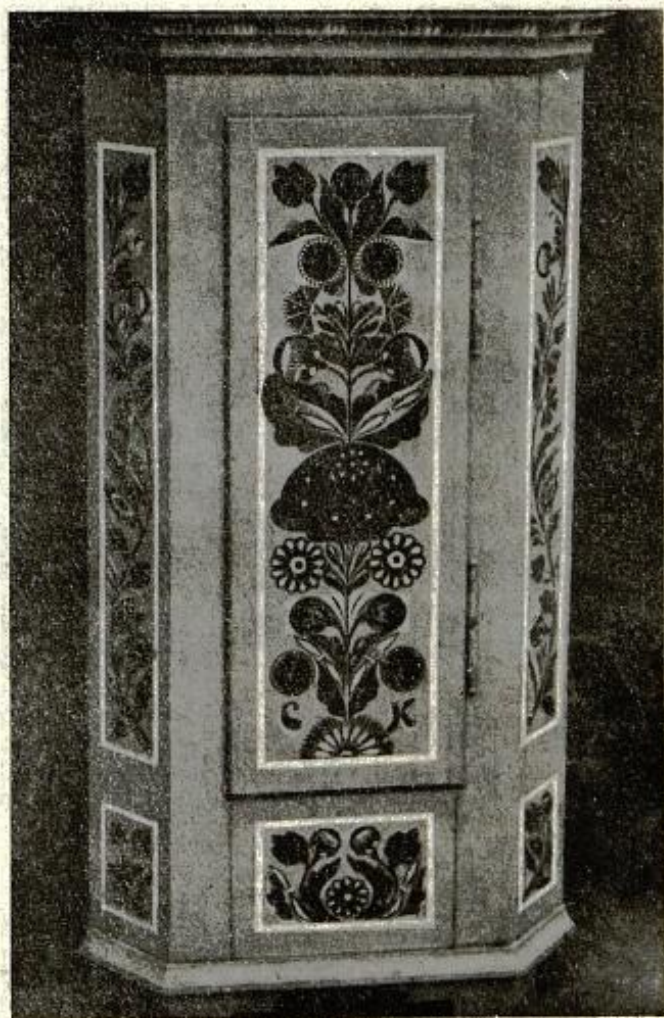

Obr. 1. Malovaná truhla: tabule z čelné stěny s Burianovým monogramem J B.

nikovo. Na truhly kreslival Burian svůj monogram J B do dvou květů jako skryvačku (viz obrázek Burianovy malované truhly — tabule z čelné stěny — chované v znojemském museu).

Jak jsem svrchu poznamenal, zachovalo se několik kusů Burianova nábytku v museích a dostatek ještě v soukromí. Zemské museum v Brně má čtyři truhly od Buriana; největší (110×65×52 cm) je s monogramem J B a na rubu víka s letopočtem 1850. V znojemském museu jsou tři truhly, z nichž jedna opět s monogramem J B (viz její částečný obrázek). V Domě umělců v Hodoníně je rovněž truhla s monogramem a lavice s celým nápisem Johan Burian, Maistr Stolařský z Mohelna. S tímž nápisem je v rouhovanské hospodářské škole velmi pěkně zachovaná rožní lavice, která má v druhém věnečku ještě jméno Josef Voborný L. P. 1851. V Dolních Dubňanech u Kohoutků čp. 27 mají též lavici s Burianovým jménem a letopočtem 1863. V národopisném díle Moravské Slovensko (sv. II, str. 840) ve stati o moravských Chorvatech se píše, že u Slunských v Nové Preravě čp. 35 mají malovaný nábytek, a že na lavici je též v jednom věnečku napsáno Johann Burian, maistr stolařský z Mo-

helna a v druhém Karl Slinsky Nro 35. L. P. 1855. — Malovanou postel a rožní skříňku Burianovu věrně napodobil Cyril Kavka, stolař v Jamolicích; podle vzoru Burianova vepsal do nich svůj monogram C K, jak vidno z obou obrázků. (Obr. 2 a 3.)

Obr. 2. Věrná kopie Burianovy rožní skříňky, zhotovená Cyrilem Kavkou, stolařem v Jamolicích.

K Burianovu jménu se ihned pojí jméno druhého mohelenského truhláře Vincence Beránka, jenž byl vrstevníkem Jana Buriana. Narodil se

v Čechách v Sezemicích na Pardubsku r. 1811 a přišel do Mohelna asi jako tovaryš. Tam se též oženil s Kateřinou Hanslovou r. 1835. V roce 1844 se jim narodil syn Vincenc, vrstevník s Josefem Burianem.

K Vincenci Beránkovi mladšímu měl úzký vztah mohelenský rodák Jan Matoušek (nar. 1865), který mu rozvážel zboží po jarmacích a který vypravovával; kam až jezdili. Od něho se též dovídáme, že Burianům vozil zboží Josef Hošek a že Josef Burian neměl děti, aby byl mohl řemeslo

Obr. 3. Věrná kopie Burianovy malované postele (čelo), zhotovená Cyrilem Kavkou, stolařem v Jamolicích.

dále v rodě uchovat. Podle Matouškových zpráv si Buriani malovali všechny své výrobky sami, kdežto u Beránků malovaly nábytek Beránkova žena s dcerami.

Nutno ještě připomenouti, že Beránkovy práce jsou Burianovým velmi podobny, takže se zdá, jako by se byl Beránek učil od Buriana. Proto pak nelze v Beránkových výtvorech objevit kompoziční smělost ani technickou virtuositu — žák zde nebyl nad mistra.

Vratislav Bělík, Mohelno.

Pozn. redakce:

Také pí Božena Mrštíková vzpomíná v III. části »Vzpomínek« (»Po Vilémově smrti«, Praha, Borový, 1946, str. 58) na starodávny mohelenský lidový nábytek, jež si přestěhovala z Divák do Hejčína: »Své dnešní neobvyklé pozornosti tatínek podrobil i malovanou truhlu a hledaje letopočet, zdvihl její víko. Bylo poměrně těžké a mělo železné, protáhlé, mírně ozdobné panty. Na jeho vnitřní straně bylo tužkou pěkně napsáno: Franz Povolny, mistr stolarsky, Mohelno Nro 44. Roku 1868. »Ty panty — to je práce starosvětská. Tak tenkrát dělávali, všechno ručně a za pár krejcarů. Stařeček taky tak robil.« Tim stařečkem minil svého otce, zámečnického mistra v Dambolicích.«